

בסוגיא דכסכוס קרמי מותר בחול המועד וקטורי בירי אסור ובדברי הפוסקים בזה וברין גיהוץ בחול המועד

ענף א. בשיטות הרמב"ם הטור והשו"ע
בביאור כסכוס קרמי וקטורי בירי

א. בגמ' מועד קטן י' ע"ב גמ' רבא שרא לכסכוס קרמי [במועד] מאי טעמא מעשה הדיוט הוא אמר רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא קטורי בירי אסיר מאי טעמא מעשה אומן הוא ע"כ

ב. כסכוס קרמי דמותר (א) פירש הרמב"ם בהל' יו"ט פ"ח ה"ד וז"ל ומרכיב את הבגדים בידים עכ"ל [כן פירשו המגיד משנה שם והבית יוסף בסי' תקמ"א דמקורו מהגמ' דכסכוס קרמי] (ב) ובטור בסי' תקמ"א גם כן פירש כן וז"ל כסכוס קרמי מותר פירוש שממעכין בגדי פשתן בידים אחר הכיבוס כדי ללבנן ולרככין עכ"ל (ג) וכן מבואר בריטב"א כאן (ד) וכן הסכים הסמ"ג בלאוין ע"ה [דף כ"ט טור א'] (ה) וכן פירש בשו"ע בסי' תקמ"א סעיף ג' [ועיי"ש ברמ"א מש"כ בהיתר הגיהוץ ודבריו על פי השיטה דלקמן בענף ב' בביאור כסכוס קרמי וכמש"כ הגר"א שם ואכמ"ל] ועיי"ש בסמ"ג ובריטב"א הנ"ל שהביאו מהגמ' בשבת ק"מ ע"א שאיתא כסכוס כה"ג עיי"ש והסמ"ג מזה הוכיח כהאי פירושא עיי"ש ואכמ"ל

ג. (א) וקטורי בירי דאסור בטור פירש דהיינו לעשות בהם הקמט שבבתי הידים ובשוקיים וכן הוא בפירוש שני דרש"י וכן הוא ברי"ו בנתיב ד' חלק ה' [דף ל"ו טור ב' ועיי"ש ברי"ו דדוקא בעשוי באופן שאין מתפשט בשעת לבישה והוב"ד במג"א בס"ק ד' ופסק כן המשנ"ב בס"ק ח'] (ב) וברמב"ם וברמב"ם שם כתב וז"ל אבל אין עושין קשרי בתי הידים מפני שהוא מעשה אומן עכ"ל [ומבואר במגיד משנה ובית יוסף דמקורו מהגמ' דקטורי בירי שפירש דהכוונה לזה] (ג) ובשו"ע בסי' תקמ"א סעיף ג' כתב בזה כדברי הרמב"ם

ד. (א) והנה לכאורה דברי הרמב"ם והטור הם שני פירושים נפרדים בקטורי בירי דקשרי בתי

הידים לא משמע דקאי על הקמט אלא על איזה קשירה שעושים שם להיות נסגר בית היד כראוי [וכנראה הוא עשיית קשר הראוי להגדיל ולהקטין בשעת לבישה] (ב) וכן משמעות רהיטת דברי הבית יוסף שפירוש הרמב"ם בזה הוא פירוש אחר מפירוש הטור דעל כסכוס קרמי שפירש הטור דהוא לרכך הבגדים בידים כתב הבית יוסף שם [בד"ה כסכוס] וז"ל ומה שפירש בו רבינו כך הם דברי הרמב"ם וכו' עכ"ל הב"י ובקטורי בירי אחר שהביא הבית יוסף דברי הטור ועוד כמה פרטים כתב וז"ל והרמב"ם פירש קטורי בירי היינו לעשות קשרי בתי הידים עכ"ל ורהיטת לשון זה משמע דהוא פירוש אחר וגם מדלא כתב כדכתב לעיל דהוא אותו הפירוש (ג) ועיי"ן עוד היטב בסמ"ג לאוין ע"ה [דף כ"ט טור א'] שבפשוטו משמע מדבריו להדיא דהם שני ענינים נפרדים עיי"ש כל דבריו ואכמ"ל

ה. אמנם הנה כנז"ל בשו"ע בסי' תקמ"א סעיף ג' כתב בזה כהרמב"ם וז"ל [דהשו"ע] אבל אין עושין קשרי בתי ידים מפני שהוא מעשה אומן וכתב שם המג"א בס"ק ה' וז"ל קשרי פי' לקמט וכו' כן פירש"י עכ"ל המג"א וכן במשנ"ב שם על דברי השו"ע כתב וז"ל קשרי היינו לקמט וכו' עכ"ל ומשמע לכאורה דפירשו דכוונת השו"ע הוא כהטור [וכן נראה בערוך השלחן בסי' תקמ"א סעיף ב' דמפרש דקשרי בתי ידים היינו הקמט עיי"ש] וצ"ב דלכאורה זהו פירוש אחר מהטור וכמש"כ לעיל וצ"ע ואולי יש לדחוק דאין כוונתם לפרש דברי השו"ע אלא לאשמועין עוד דין אמנם דחוק מאוד לומר כן דלכאורה משמעות המג"א דמפרש כן כוונת השו"ע ויל"ע וביותר במשנ"ב [וכן בערוה"ש] משמע דמפרש כן כוונת השו"ע דאל"כ הוי ליה לפרושי השו"ע עצמו מה כיון כדרכו

ו. ושו"ר במאירי בסוגיין [עמ' נ"א ד"ה מרכיבין] שכתב וז"ל כוון הקמטים הנעשה בבגדים הדקים ובמחט והוא הנקרא כאן קטורי בי ידי ר"ל

כנ"ל אהה דבגמ' נקטו על הבתי ידיים האופן דמעשה אומן (ד) והנה ע"ב מהו הפרט שבו חלוקים זה מזה שני סוגי הגיהוץ ואולי יש לדייק ממש"כ רש"י בגיהוץ האסור דעושין זה על ידי כלים חלוקים ואילו בגיהוץ המותר כתב סתם גיהוץ ואולי יש ללמוד מזה דהגיהוץ המותר אינו על ידי כלים חלוקים אלא על ידי שפושט הבגד על גבי קרקע או על גבי איזה דבר אי נמי על ידי מתיחתו משא"כ הגיהוץ האסור נעשה על ידי שמניח או מעביר עליו כלים חלוקים וזה טפי מעשה אומן

ב. וברכינו ירוחם בנתיב ד' חלק ה' [דף ל"ו טור ב'] כתב וז"ל להחליק היריעות בחולו של מועד באבן זכוכית מותר וזהו רבא שרא לכסכוסי קרמי דמעשה הדיוט הוא וכו' עכ"ל ובסמ"ג לאוין ע"ה [דף כ"ט טור א'] הביא כן מר"י שפירש ענין כסכוסי קרמי וז"ל שמחלקין את הבגדים באבן זכוכית לאחר הכיבוס והוא גיהוץ עכ"ל [אבל הסמ"ג הסכים לפירוש דהיינו ריכוך כנ"ל בענף א'] והוב"ד הר"י שבסמ"ג בבית יוסף בסי' תקמ"א [דף רס"ט ע"ב ד"ה כסכוסי קרמי] וגם דברי הר"י הנ"ל כמדומה שהובאו שם [דמש"כ שם הבית יוסף בשם הר"י כמדומה דכוונתו לדברי הר"י הנ"ל כאן בסעיף זה וכן נראה ממש"כ שם דכתב דדוקא בצורך המועד והוא שם ברי"ו בדין דידן]

ג. ובבית יוסף שם בהמשך דבריו [בד"ה ומ"ש ואסור לתקן קמטים] הביא את דברי רש"י הנ"ל בסעיף א' דפירש בפירוש ראשון דקיטורי בירי דאסור היינו החלקת הבית יד וכתב על זה הבית יוסף וז"ל ור"י כתב שהחלקה זו נקראת כסכוסי קרמי דשרי רבא עכ"ל הבית יוסף ומש"כ בשם הר"י נראה דכוונתו להרי"ו הנ"ל בסעיף ב' [ואפשר לפרש גם דכוונתו להר"י שבסמ"ג אך מדלא הזכיר כאן מהסמ"ג נראה לכאורה דכוונתו להרי"ו ולענין הנידון דלקמן אין בזה נפק"מ אם כוונתו להר"י שבסמ"ג או להרי"ו]

ד. (א) ולכאורה צ"ב בדברי הבית יוסף דמגליה דפליג הר"י על רש"י ומתיר את מה שאסור רש"י והרי רש"י גופיה בכסכוסי קרמי פירש כהר"י דהיינו גיהוץ ואם כן צ"ע בדברי רש"י איך פירש דקיטורי בירי דאסור היינו גיהוץ ועכצ"ל לכאורה

קשורי בתי הזרועות וכו' מעשה אומן הוא ואסור עכ"ל והנה גם הוא הזכיר כלשון הרמב"ם קשורי בתי הזרועות וביאר דהיינו באמת ענין של קמטים אבל לא קמטים כהנהוג אצלנו אלא דבר הנעשה במחט וכמועתק כאן מדבריו ודבר הנעשה במחט לכאורה הכוונה שתופר שם כדי שישאר מקומט [ואולי אחרי שהקמט נתפס חזק מתיר התפירה וצ"ב] ואפשר דזהו ביאור דברי הרמב"ם ולכן נקרא זה קשרים מפני שתופר שם והוי זה כקשירה

ז. וצ"ב בדעת המאירי בקמט שאינו נעשה על ידי מחט אלא בגיהוץ בעלמא אם גם כן אסור או דזה לא מיקרי מעשה אומן [וכל טעם האיסור דקיטורי בירי מבואר בגמ' דהוא משום דהוי מעשה אומן] וצ"ב וסתימת הטור אפשר דמשמע לאסור בקימוט אף בלא מחט וכן במג"א בס"ק ה' ובמשנ"ב בס"ק ח' משמע לכאורה להדיא דאוסרים אף בקימוט שעל ידי גיהוץ בלבד בלא תפירה עיי"ש מש"כ לענין קימוט על ידי קרשים [וכן בספר חול המועד כהלכתו סעיף ל"ו נקט בפשיטות לאסור גם בקמט שעל ידי גיהוץ בלבד]

ענף ב. בשיטת המפרשים את סוגיין או חלק מסוגיין לענין גיהוץ ובדברי הפוסקים בדין גיהוץ בחול המועד

א. (א) וברש"י פירש בכסכוסי קרמי דמותר וז"ל לכסכוסי גיהוץ וכו' עכ"ל ובקיטורי בירי דאסור פירש"י בפירוש ראשון וז"ל שהיו נוטלין כלים חלוקין והיו מחליקין עליהם בית יד של חלוקיהם מעשה אומן הוא ואסור עכ"ל [ופירוש שני דרש"י בקיטורי בירי הובא לעיל בענף א' סעיף ג' עיי"ש] (ב) וצ"ע לכאורה בדבריו דהרי שני דברים אלו שפירש בכסכוסי קרמי ובקיטורי בירי תרומיהו גיהוץ הם וצ"ל לכאורה בישב דבריו דתרי גווני גיהוץ איכא חד מעשה אומן וחד מעשה הדיוט ומש"כ בביאור כסכוסי קרמי הוא הגיהוץ דמעשה הדיוט ומש"כ בביאור קטורי בירי הוא הגיהוץ דמעשה אומן (ג) וצריך לומר לפי זה דאת הבתי ידיים היה הדרך יותר לעשות בגיהוץ דמעשה אומן מדנקט רש"י המעשה אומן על בתי ידיים [ואפשר דלשון קטורי בירי משמעותו על בתי ידיים ולכן הוא דפירש"י זה על בתי ידיים ומכל מקום נצטרך לומר

זה כי אם מעשה הדיוט ובח"א העתיק דמותו להחליקן בכלי כדרכן משמע דס"ל דזכוכית לאו דוקא דהוא הדין שאר כלים הרגיל להחליק בהן ולפי זה מותר להחליק גם בכלי ברזל חלק שנוהגין חייטים להחליק דהכל מעשה הדיוט הוא ומותר לצורך המועד עכ"ל ועיי"ש עוד בשער הציון באות י"ד

ב. והנה דברי הרמ"א מקורם בדברי הרי"ו וכן דברי הרי"י שבסמ"ג והובא כל זה בבית יוסף אמנם בדעת רש"י בסוגיין בפירושו הראשון לקטורי ברי יש לדון בזה דכנו"ל בענף ב' יש סתירה בדברי רש"י בדין גיהוץ אי חשיב מעשה אומן ואסור או מעשה הדיוט ושרי וצריך לחלק בין האופנים ויתכן דהאופן שבו התירו הרמ"א והמשנ"ב הוא האופן האסור לדעת רש"י ועיין היטב לעיל בענף ב' סעיפים ג' וד' מה שהובא שם מדברי הבית יוסף ומש"כ שם בכוונתו שעל פי זה עולה דבפשוטו באמת נראה מדברי הבית יוסף דהאופן המבואר ברמ"א להתיר הוא האופן שבו אסר רש"י בפירושו הראשון לקטורי ברי [אבל לפירוש שני ברש"י לא מצינו בדבריו לאסור בזה]

ג. ובהא דהתירו הרמ"א והמשנ"ב גיהוץ יש להעיר דאם בגיהוץ עושים גם קמט מסוג שאין מתפשט כשלושבין הבגד אלא נשאר הקמט בבגד אסור כמפורש במשנ"ב בס"ק ח' [ומקורו מהטור הנ"ל בענף א' וכמבואר כל זה לעיל בענף א']

כנ"ל בסעיף א' דס"ל לרש"י דיש ב' דרגות גיהוץ ואת הבתי יד עושין בדרגא היותר דאומנות ואם כן מגלן דהר"י שהתיר גיהוץ מכח הגמ' דכסכוסי קרמי מתיר אף בגיהוץ היותר חמור (ב) אמנם אי נימא כמש"כ לדון לעיל בסעיף א' אות ד' דאפשר דהחילוק בין שני סוגי הגיהוץ האמורים ברש"י הוא דזה שעל ידי כלים חלוקים הוי מעשה אומן וזה שלא על ידי כלים חלוקים הוי מעשה הדיוט אם כן ניחא היטב דברי הבית יוסף דהרי הרי"ו התיר החלקה שעל ידי אבן זכוכית שהכוונה לכאורה לאבן חלקה (ג) והיה מקום אולי לדון ליישב דברי הבית יוסף דברש"י עכ"פ מבואר דיש שני אופנים אחד מותר ואחד אסור ואילו הרי"ו כתב סתמא להתיר ולא כתב חילוקים ומשמע מזה דבכל גווני מתיר וזה שלא כדברי רש"י אמנם רהיטת לשון הבית יוסף [והועתק לעיל בסעיף ג'] משמע דס"ל דעל האופן שעליו פירש רש"י לאסור על זה מפורש בר"י להתיר ולכן יותר ניחא דברי הבית יוסף אם ניישב כנ"ל באות ב'

ענף ג. דברי הרמ"א והמשנ"ב בדין גיהוץ בחול המועד והערות בזה

א. וברמ"א בסי' תקמ"א סעיף ג' כתב וז"ל ומותר להחליק הבגדים עם הזכוכית כדרכן הואיל והוא לצורך המועד עכ"ל ובמשנ"ב שם כתב וז"ל היינו עם אבן עגולה של זכוכית ומשמע דלא חשיב

(א) בענין הא דבמלאכות שהותרו לצורך המועד שרי דוקא מעשה הדיוט ולא מעשה אומן ובמלאכות שהם לצורך אוכל נפש או מכשירי אוכל נפש הקרובים לאוכל נפש והם לצורך המועד הותר אף מעשה אומן (ב) ובירורים בפרטי הדינים הנזכרים בגמ' מו"ק י"א רע"א בדיני היתר ואיסור במלאכות חול המועד ובביאור עוד כמה דינים בפרקין

הפירצה במועד ובשביעית בונה כדרכו ומבואר שם בגמ' ז' ע"א דמאי מקרין דשרי במועד דהיינו בהוצא ודפנא או שצר בצרור ואינו טח בטיט ע"כ וזהו ממש כמעשה הדיוט המבואר בגמ' י"א ע"א על מתניתין דהתם וכ"כ בשו"ע בסי' תק"מ סעיף א' דשרינן בזה מעשה הדיוט ועיי"ש בגמ' בדף ז' ע"א דהיינו דוקא כותל גינה אבל כותל חצר בונה כדרכו ועל פי הנ"ל מבואר דשרינן בזה אף מעשה אומן ודין זה כולו טעמו אינו מתבאר על פי הכללים דלקמן בענף ב' אלא ביאור טעמו כהמבואר במשנ"ב בסי' תק"מ ס"ק ב' וס"ק י"ד עיי"ש ואכמ"ל יותר]

ג. והמקומות שמצינו כן בגמ' (א) בדף י' ע"ב רבא שרי לכסכוס קרמי מאי טעמא מעשה הדיוט הוא אמר רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא קטורי בירי אסור מאי טעמא מעשה אומן הוא (ב) ובדף י"א ע"א רב שרא לחייא בר אשי למיגדל אוהרי בחולא דמועדא מאי טעמא מעשה הדיוט הוא אבל איזלי אסור מאי טעמא מעשה אומן הוא ע"כ [ופירש"י דאוהרי הוא מצודות דגים ואיזלי הוא מצודות עופות ובשו"ע בסי' תקמ"א סעיף א' פירש דאוהרי הוא מצודות דגים מערבה ואיזלי הוא מצודות מחוטיין]

ד. והנה באופנים הנ"ל בסעיף א' מהמשניות כשהתירו הוא מלאכות שבאמת צורת עשייתם האמיתית המעולה הוא מעשה אומן והתירו לעשותם רק כדרך מעשה הדיוט ולא כדרך מעשה אומן [ויתכן שגם שלא במועד פעמים שעושה אותם הדיוט ובמעשה הדיוט אך מכל מקום תיקונם המושלם הוא במעשה אומן] אבל בנ"ל בסעיף ב' מהגמ' הוא חילוקים בין מלאכות שבעצמותם מעשה הדיוט והתירום לבין מלאכות שבעצמותם

ענף א. יביא המקומות שנזכר במתניתין ובגמ' בפירוש החילוק דמעשה אומן אסור ומעשה הדיוט שרי

א. במלאכות שהתירו בחול המועד מפני איזה צרכים כמה כללים יש בזה והרבה חילוקי דינים בכל כלל וכלל ואכמ"ל בענין זה ויעוין בספר חול המועד כהלכתו בפרק ב' סעיף ל"א רשימת כללי ההיתר ושם מסעיף ל"ב עד סעיף צ"א קיצור הכללים [ולא עיינתי שם וכתבתי רק למראה מקום] וכאן יתבאר קצת בענין אחד שמצינו בזה והוא שבדברים שטעם היתרם הוא משום צורך המועד מצינו בכמה מקומות בפרקין שהתירו דוקא במעשה הדיוט ולא במעשה אומן אמנם בדברים שהם צורך אוכל נפש או מכשירי אוכל נפש הקרובים לאכילה הוכיחו הראשונים דהיתר זה הוא אף במעשה אומן [ולא עסקינן בכל הנ"ל בהיתר דדבר האבד שהוא ענין אחר ומותר אף שלא לצורך המועד ואכמ"ל]

ב. המקומות שמצינו מפורש במתניתין שחילקו בין מעשה אומן למעשה הדיוט הם (א) במתניתין מועד קטן ח' ע"ב ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב ע"כ וברמב"ם הל' יו"ט פ"ז ה"ה ביאר בזה וז"ל אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו ואם היה אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט עכ"ל וכן הוא לשון השו"ע בסי' תקמ"א סעיף ה' ועיין גם בחידושי הרמב"ן למו"ק [דף ט"ז טור ג' מדה"ס] שביאר דדין מתניתין זה הוא כהחילוק הכללי שהתירו במעשה אומן ולא במעשה הדיוט (ב) ובמתניתין י"א ע"א עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן ועיי"ש בגמ' דמעשה הדיוט היינו בהוצא ודפנא או שצר בצרור ואינו טח בטיט (ג) עוד יש להביא ממתניתין ו' ע"ב ומקרינ את